

Bhutan Reserapport

Bhutan är ett buddhistiskt kungadöme som gränsar till Kina (Tibet) i norr och Indien i söder, väster och öster. Det är 46 500 km² stort vilket är ungefär samma storlek som Schweiz. Namnet Bhutan kommer från vad Indierna kallade landet "folket från höglandet" = Bhu Tan. Själva kallar de landet för Druk Yul – Åskdrakens land. Språket man talar kallas för Dzongka. Det är besläktat med det tibetanska språket och det har en massa olika dialekter. Sedan 1960 undervisas engelska i alla skolor och de flesta bhutaneser talar riktigt bra engelska.

Landet består till 90 % av berg och geografin kan liknas vid en trappa som börjar med en smal remsa av slättland i söder på ca 200 meters höjd och fortsätter med tropiska eller tempererade dalar och bergsplatåer upp mot de högsta topparna på över 7000 meter. Man anser att bergen är tillägnade gudarna och de har därför aldrig bestigits.

72 % av landets yta är täckt av skog och man har tagit ett beslut att det aldrig ska vara mindre än 60 % som är täckt av skog detta gör att Bhutan är "Charbo negative". Anledningen till att man vill behålla skogarna är många bl.a. minskar de skogsklädda bergsslutningarna översvämningsrisken då träden binder jorden och minskar erosionen.

Klimatet, floran och faunan varierar väldigt pga av nivåskillnaden. I söder har landet ett tropiskt klimat med regnskogar och tropiska träd och frukter. Här lever noshörning, tiger, elefant och krokodil. Det finns även mycket mygg och malaria förekommer. Temperaturen här kan gå upp till 35 grader på sommaren och vintrarna är inte så kalla.

I mellan nivån på ca 4000 meter är det tempererat inlandsklimat med flera monsuner per år. Här hittar man flera olika arter av vild rhododendron, orkidéer och magnolia. Här lever bl.a. fasaner, vildsvin, himalayabjörn och leopard.

I norr dominerar tundraliknande villkor och det råder arktiska förhållanden. Här kan man se jakar, blå får, snöleopard och vild Takin.

Landet är även ett paradys för fågelskådare då det finns ca 670 arter av fåglar. Ca 35 % av alla turister kommer för fågellivet.

Bhutan har aldrig varit erövrat av någon främmande makt utan har alltid varit en oberoende stat i hjärtat av Himalaya. Fram till 1970-talet var landet isolerat från resten av världen.

Ca 80 % av landets invånare är buddhister och religionen har en tydlig plats i vardagslivet.

Historien börjar på 600 talet e.Kr då den dåvarande tibetanska kungen byggde två tempel i området. Hundra år senare kom det indiska helgonet Guru Rinpoche till Bhutan från Tibet. Sägner säger att han föddes ur en lotusblomma i Indien och han flydde efter stridigheter i Tibet till Bhutan. Denna guru introducerade Nyingmapaskolan - en buddhistisk lära - i Bhutan.

På 1670-talet enligt en legend flydde munken Shabdrung Nawang Namgyel från Tibet till Bhutan på en tigrinns ryg. På den tiden var det många inbördeskrig och

strider. Denna munk som framför allt lärde ut den buddhistiska läran Drukpa Kagjud-skolan fick ordning på både det politiska och det religiösa livet och han enade Bhutan. Det var denna munk som började bygga fästningar (Dzongs) i alla större orter.

Läran han praktiserade är fortfarande den läran som utgör landets starkaste religiösa kraft och i västvärlden är den känd som lamaismen.

Dzongerna byggdes utan vare sig ritningar eller spikar och ligger på strategiskt viktiga platser ofta på en bergsslutning där man har bra utsikt över dalen och färdvägarna. Dessa fungerade dels som försvar av landet men även som plats för administration och klosterverksamhet och det är denna funktion dzongerna har än idag.

En Bhutanesisk medborgare får inte gå in i en Dzong om han/hon inte har traditionell klädedräkt på sig (se nedan).

Shabdrung Nawang Namgyel dog i Phunakha 1651 men man höll dödsfallet hemligt i 54 år. Detta kunde man göra genom att han när han var döende gick in i meditation och under denna meditation dog han. När dödsfallet till slut blev känt började nya strider ta fart under ungefär ett århundrade. Pappan till den första kungen gick sedan i mitten av 1800-talet som tioåring till ledaren för den starkaste dzongen och började arbeta som "vattenpojke", han arbetade sig sen uppåt och slutade som ledare i centrala Bhutan. 1907 gick alla distrikt samman och sonen till honom blev då krönt till den första kungen av Bhutan. Hans kröning var i den dåvarande huvudstaden Punakha.

Den fjärde kungen började på 1950-talet utveckla Bhutan. Han började bygga vägar, införde allmän skolgång och öppnade dörrarna mot väst.

Han blev kung vid 17 års ålder när hans pappa dog under en safari i Afrika. Efter 37 år på tronen abdikerade han vid 54 års ålder 2006 till förmån för sin äldsta son. Man kan fortfarande se hur otroligt populär både den gamla fjärde och nya femte kungen är.

Man har byggt landets struktur på fyra pelare:

Bevara naturen – det spelar inte någon roll hur rika vi blir om miljön förstörs leder det inte till lycka för någon. Det finns mycket mineraler i bergen som inte utvinns utan de ska sparas till framtida generationer.

Bevara kulturen – Ha kvar den gamla identiteten. Det är svårt att vara lycklig om landets kulturella identitet försvinner. Därför har man kravet på att alla invånare ska bära traditionell klädsel i skolan, arbetslivet och vid besök i offentliga byggnader. Äldre ska också visas vördnad och respekt, om man förlorar sin kulturella identitet försvinner landets särart.

Transparens – Regeringen har ansvar att mota korrruption. Innan allmänna val har man en antikorrupsionsutredning för att se så det inte finns någon. Val kontrolleras, kandidater får inte använda egna eller sponsorerars pengar för sin kampanj utan en månad innan valdagen får alla partier ca 3000 USD i kampanjbidrag och dessa pengar är de enda som får användas, skulle man bryta mot detta och använda egna medel får man inte ställa upp i valet.

2008 hölls det första allmänna valet på kungens inrådan. I samband med det avsåg sig kungen all formell makt. Det vinnande partiet sitter i fem år, det finns två sidor konservativa och socialistiska. Man får rösta från 18 års ålder. Val hålls på en specifik dag och då röstar alla på samma dag.

Socioekonomisk utveckling – Alla invånare ska gynnas av utveckling, turismen finansierar mycket av landets utveckling. Målet är att hela landet ska få ta del av utvecklingen även de delar där det inte förekommer turism.

Den fjärde kungen införde 1972 livskvalitet ("gross national Happiness") som ett mått på huvudinriktningen på landets utvecklingsprocess. Han ansåg att Bhutan är ett så litet land att det går att mäta landets produktivitet genom att mäta hur lyckliga invånarna är. Alla förändringar och utvecklingar som sker ska bringa glädje och lycka till befolkningen skulle förändringen endast bringa rikedom till vissa eller orsaka miljöförstöring så införs den inte.

Det bor ca 700 000 invånare i landet. Thimphu är sedan 1961 huvudstad och staden ligger centralt beläget i landets västra del på ca 2500 m höjd. Här bor det ca 100 000 invånare. Det är en av världens få huvudstäder som inte har en flygplats. Landets internationella flygplats ligger i Paro 54 km från Thimphu. Paro flygplats öppnade 1983 och har endast ett fåtal internationella förbindelser. Paro är ansedd som en av världens tio vackraste flygplatser. Paro är beläget 2300 m.ö.h. I Paro bor det ca 30 000 invånare.

Thimphu är en modern stad. Den vanligaste boendeformen är hyreslägenheter. En fastighet har vanligen 6-10 lägenheter och hyran ligger på ca 100 USD per månad om man har två sovrum, 220 USD för tre sovrum. I den näst största stan Paro är priset ca hälften av detta.. Det finns även statliga bostadshus för statstjänstemän där hyran är subventionerad till ca 80 USD för tre sovrum och ca 50 USD för två sovrum.

De traditionella husen på landet byggs i sten och lera utan ritningar och utan spik. I ett vanligt bostadshus har man djuren längst ner och på plan två bor man. Flera generationer bor tillsammans, det finns inga äldreboenden.

Arvsordningen är den att kvinnan ärver hemmet och ägodelarna i hemmet, mannen flyttar till kvinnans hem när han gifter sig. När dottern ärver stannar föräldrarna kvar i hemmet och försörjs då och tas om hand av dottern och hennes make. Att hitta en hustru som är enda dottern är en garanti för att man ska få ett bra boende. Om hustrun inte ärver något får familjen starta från noll.

Thimphu är fullt av vilda hundar minst 100 000, dessa skäller på nätterna och sover på dagarna och får mat från lokala affärsidkare. Enligt Buddhistisk sed ska man inte döda något levande men sen ca fem år tillbaka försöker man sterilisera hundarna för att på den vägen få ner antalet

Sjukvården är helt fri i Bhutan. Det gäller även utländska turister på besök i landet. Det största sjukhuset finns i Thimphu och är det enda sjukhus i landet där man kan få specialistsjukvård. Vid svåra sjukdomsfall som tex hjärtkirurgi skickas patienterna till Indien och det betalas då av staten.

I landet praktiseras även traditionell Bhutansk läkekonst som tex homeopati, healing och akupunktur. Den traditionella medicinen härstammar från Tibet och det är dit man åker om man vill studera den. Får man en dödsdom från en "vanlig" läkare är det vanligt att man vänder sig mot den traditionella vården. Man anser också att Buddha kan hjälpa om man ber. Det är vanligast bland den äldre befolkningen att man ignorerar västliga läkare och istället ägnar sig åt det som vi i väst kallar för häxkonst med ritualer offer och böner. När man sen till slut uppsöker läkare är sjukdomen ofta så långt gånget att det inte går att göra något och då ökar misstron åter mot den "nya" vården.

När man dör blir man kremerad och spridd över floden. En del av askan lägger man i en stupa - ett monument för lycka och tur som sägs innehålla Buddhas själ - som tas hem. Man ber sedan i 21 dagar för den döda och offrar samtidigt mat och dryck och bjuder in munkar som också ber för den döda. Den tjugoförsta dagen går man till "sitt" tempel och håller en ceremoni med släkt och vänner. De besökande har med sig pengar och gåvor.

Är det ett barn under fem år som dör tar man barnet upp till berget och hugger i bitar och ger till griparna (fåglar). Detta görs dock inte av familjen utan tas om hand av munkarna.

Medelinkomsten är ca 300USD per månad och den lönen är det svårt att klara sig på. I de flesta familjer förvärvsarbetar bägge föräldrarna. Ministrar tjänar ca 1500USD, läkare ca 600USD. Skatt på arbete är ca 30 % på allt man tjänar över 1500USD, under detta betalar man 10 % i skatt. Bönder och studenter betalar inte skatt. Landet tjänar också pengar på sina turister som får betala 65 USD/dygn som man vistas i landet. Dessa pengar används till landets utveckling och finansierar bl.a. vägbyggandet

Största turistmarknaden är USA, följt av Kina och Thailand och även Storbritannien är på väg att bli en stor turistmarknad. Allra störst är Indien men de behöver inte betala denna turistskatt och de räknas heller inte in i turiststatistiken.

Utbildningen är gratis och man kan även åka utomlands och studera på statens bekostnad bara man är duktig och flitig. Varje skola har sin egen skoluniform med egen färg och mönster. 08.30 samlas man till gemensam bön till Buddha, sen sjunger man nationalsången och rektor håller ett morgontal, kl 09.00 startar sen lektionerna och håller på till 15.30-16.00. Man börjar skolan vid sex års ålder och går sen upp till sexan i grundskola, klass 7 till 10 är högstadiet och 10-12 gymnasiet, efter det går man vidare till universitetet. I Thimphu har studenterna det ganska svårt med bostäder, framför allt de som kommer från landet och inte har sin familj i staden.

Den allmänna skolgången infördes av den fjärde kungen på 1960-talet. På den tiden var det inte populärt att skicka sina barn till skolan, framför allt inte på landsbygden. Staten skickade kontrollanter till landet för att ta reda på varför man inte skickade barnen till skolan då var det vanligt att man spelade sjuk eller gjorde sig dummare än vad man var. Vår guides mamma fick order om att spela stum, när hon var liten i början av 60-talet. Idag finns det skolor över hela landet. På 60-talet var det vanligt att duktiga studenter

skickades till Indien för att studera och de har nu kommit tillbaka och arbetar i regeringen och inom offentlig förvaltning. Det är en stor ära för en familj att ha en minister i familjen.

Hantverksskolan, Efter grundskolan kan man också välja hantverk vilket garanterar att man har ett yrke och kommer då inte att behöva statligt stöd i framtiden. I denna skola utbildade man både i träsnideri, målning, textilhantverk och skrädderi. Den Bhutanska klädedräkten inkl skor tillverkas här.

Vägar började byggas på 60-talet och i och med det blandades befolkningen. Det finns idag bara enfiliga vägar och det är bara vissa sträckor som är asfalterade annars är de flesta endast täckta av grus. För att bygga vägar måste man bildligt talat "hyvla av bergen" så det är en mycket omständlig process. Det är också mycket branta stup och träden får haka sig fast på bergväggen. 50 km/h är maxhastighet i hela landet. Nu håller man på och försöker bredda vägarna framför allt mellan Thimphu och Paro och vi såg många vägarbeten. Det blir åtskilliga landmassor som måste fraktas bort även om monsunerna tar hand om en del.

Visumet man får till Bhutan gäller endast för vistelse i Thimphu området. Ska man åka utanför är det vägtullar där dokument kollas av och tillstånd utfärdas. Turister får inte resa på egen hand i landet. Man måste ha en arrangerad tur med guide som tar hand om allt vid dessa kontroller. Detta gäller dock inte för indier som får åka runt på samma sätt som en Bhutansk medborgare.

Alla Bhutanska medborgare äger en **folkdräkt**, männens kallas för GOL den ser ut som en lång omlottmorgonrock som draperas i ett motveck bak och hissas upp till knäna, sen hålls den på plats med ett bälte. Överhänget som bildas ovanför bältet fungerar som en stor ficka. Kvinnorna bär en KIRA. Den består av ett rektangulärt tyg draperat på ett speciellt sätt och hopsatt med två silverbroscher vid axlarna och ett bälte i midjan. Till dräkten hör också en blus och en jacka. Dräkterna är gjorda i handvävd textil och det tar ca ett år att göra en klädedräkt.

Alla byar har sina egna mönster, som talar om vilket distrikt man kommer från. Det finns totalt 20 distrikt, vävteknik är densamma. Förr var det männen som vävde och broderade men nu är det kvinnorna.

Bhutan har ingen armé men det finns ca 8000 militärer som är stationerade utomlands. Dessa bor när de är i Bhutan i särskilda områden. När de gör FN tjänst är de borta 2-5 år och stöds av Indiens militär. Kungen tror inte på arméer och soldater och landet anses av honom för litet och ligger så inklämt mellan Kina och Indien att han anser att ett eget försvar skulle vara meningslöst. Bhutan ser på Indien som en storebror och till Kina är man mer neutral, vänner men utan att samarbeta. Med Tibet har Bhutan stridit men nu är man vänner. Länderna är idag väldigt likartade med samma religion och mentalitet hos befolkningen. Innan 1950 gick det inte att landvägen komma in i varken Kina eller Tibet då väg saknades.

Nationalsport är **bågskytte**, man tävlar i lag som består av upp till elva personer, banan är 130 meter lång med en trätavla i varje ände ca 30 cm bred och ungefär en meter hög, centrumpricken är 7-8 cm i diameter. I varje omgång ska man nå en på förhand bestämd poängsumma och det lag som först når denna summa vinner. Innan någon ska skjuta gör hela laget en rituell dans med mycket tjo och tjim, samma dans upprepas om ett bra skott har skickats iväg. Förr var det endast män som sköt båge men nu finns det även kvinnliga lag.

Nationaldjur Takin ser ut som en korsning mellan ko och get, anses av vissa som myskoxens närmsta släkting. Längd mellan 1 och 2,3 meter och en 7 till 12 cm lång svans, mankhöjd 70 – 140 cm och vikt mellan 150 och 400 kg. De lever i bergsregionerna, vanligen i närheten av trädgränsen i områdena öster om Himalaya (nordöstra Indien, Bhutan, norra Burma samt östra Tibet).

De lever i flockar på fyra till tjugo exemplar, de är vegetarianer och livnär sig på blad från träd och buskar samt även kvistar och barr. Djuret är utrotningshotat och det är ett medicinaldjur. Allt från djuret KAN användas men om man dödar en Takin får man livstids fängelse. I vilt tillstånd är Takin

ganska aggressiva och det enda djur som kan döda en Takin är Snöleoparden. Sägna om Takin säger att en galen munk (divine madman) levde som den "vanliga" befolkningen, han drack och festade och ingen trodde att han var upplyst. Vid ett tillfälle åt han en ko och en get och satte sen getens huvud på kons skelett och sände upp djuret till himlen, det kom sedan tillbaka som ett enat djur och då endast till detta område.

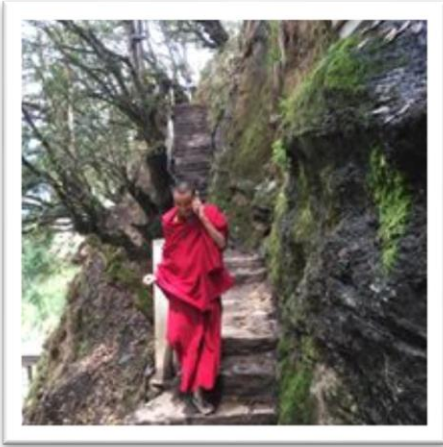
Landet består till 93 % av självförsörjande bönder men medelklassen i städerna breder ut sig alltmer. Ca 5 % av befolkningen lever under medelinkomst och staten gör sitt bästa för att dessa ska få det bättre. Det är dock problem med att bygga skolor i otillgängliga områden dit vägarna knappt når. Det är vanligt med bönder som lever isolerat i bergen och odlar på så som familjerna alltid gjort. Exporten utgörs huvudsakligen av elkraft till Indien, skogsprodukter och timmer samt jordbruksprodukter. Turismen drar in ca 2 miljoner USD per år.

Tigers Nest (Taktsang) är det mest berömda klostret i Bhutan. Det är beläget på ett berg 3120 m.ö.h. Sägna säger att Guru Rinpoche på 700-talet kom till denna plats ridandes på en tigerrygg. I slutet av 1600-talet började man bygga ett kloster på denna plats dit man endast kan ta sig till fots.

Tango Kloster (Tango = hästhuvud) Grundades på 1300-talet men byggdes ut under 1600-talet, här har man en munkutbildning som varar i nio år. Man studerar då Buddhas historia och böner. När man ber gör man det aldrig för egen välgång eller lycka utan alltid för samhället i stort. Efter dessa nio år ska den utbildade munken gå i "retreat"

(meditation) i tre år, tre månader, tre veckor och tre dagar. Under denna retreat stänger munken in sig i en grotta utan kontakt med omvärlden. Familj och vänner ordnar med mat som ställs utanför grottan och tas in av munken under natten.

Idag är det svårare att vara munk då de västerländska frestelserna såsom bl.a. TV, barer, filmer mm är många.

För en familj är det en stor ära att ha en munk i sin familj och förr var det vanligt att ett barn per familj (oftast en son) blev munk.

I Tango praktiserar man den tantriska Buddhismen som innebär att leva i celibat, man är munk för resten av sitt liv. Självklart kan man lämna klostret men det är en vanära för familj och en själ

Man börjar få allt större problem med droger. Marijuana växer vilt och har länge getts till grisarna, nu börjar det dock bli ett hälsoproblem och det är olagligt för befolkningen att röka marijuana men det är fortfarande lagligt att ge det till grisarna. Alkohol är en del av kulturen och man ger även alkohol till små barn för att lugna ner dem vliket har blivit ett hälsoproblem. Nu försöker man utbilda i ansvarsfullt drickande. En sann buddhist ska avstå från alkohol och droger men om man nyttjar med måtta är alkohol OK för den "vardagliga" människan.

Big Golden Buddha, blickar ut över Thimpu. Den har kostat 100 milj USD, resenärer från Hong Kong och Singapore var i Bhutan och förälskade sig i landet. 2008 fick de ett landområde ovanför Thimpu och här har de rest världens största mediterande Buddha. Hans hand går ner mot jordens mitt och det beror på att när Buddha blev upplyst pekade han mot jordens centrum

Statyn är 51,5 meter hög gjord i brons och förgyllt gult. Inne i själva statyn finns det 100 000 mindre statyer av Buddha i olika sinnesstämningar. Hela området ska vara färdigt 2018.

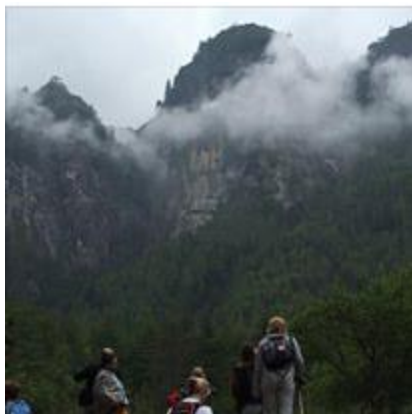

Stadsbiblioteket (riksarkivet) grundades på 1960-talet och all historia och kulturinformation som finns nedskrivet lagras här. Här kan man också se världens största tryckta bok

Överallt i landet ser man **flaggspel**, alla flaggorna har olika böner och de färgglada flaggorna sätts upp för att få lycka och välgång men man har även flaggspel för att hedra de döda men då är flaggorna vita.

Flaggorna sitter kvar i ca ett halvår sen har de pga väder och vind falnat av och någon annan kan använda pålen som man använt.

Vår resa gick först från Paro flygplats till Thimpu där vi spenderade tre dagar. Här såg vi staden, dzongen, hantverksskolan, den gyllene Buddhan, stadsbiblioteket och klättrade till Tango kloster. För min del var denna klättring min första någonsin på den höjden och det var betydligt jobbigare än jag trodde det skulle vara. Från Thimpu fortsatte vi till den gamla

huvudstaden Punakha är vi bl. a. såg deras dzong och byn Chimi Lhakhang med kloster och själva staden Punakha. Sista stoppet var i Paro där vi såg Dzongen med kloster och sedan var det dags resans höjdpunkt – i flera bemärkelser. Klättringen till Tigers Nest. För en del av oss ett riktigt eldprov men det var väl värt all ansträngning. Byggnaden var enorm fascinerande och vyerna helt fantastiska.

Jag vet inte vad jag hade för förväntningar på Bhutan innan vi åkte. Landet var betydligt "grönare" än jag kunde drömma om, hade nog trott det skulle vara mer kargt. Det som slog mig var också att det här med "gross happiness" kan låta som humbug men folket verkade väldigt lyckliga, och tillfreds med sin tillvaro. Vi såg inte några tiggare och alla människor var mycket stolta och genuint nyfikna på oss.

Jag vill tacka PATA Norge och Sverige samt Creative Travel för möjligheten att få vara med på denna enormt fascinerande och välarrangerade resa.

Informationen i denna reserapport är i huvudsak vad vår guide Takshi berättade under dagarna i Bhutan, en del namn har jag kontrollerat med Google, ev misstag är helt mina egna och beror i sådana fall på missupfattning.

Stockholm 2016-08-30

Lena Persson